

„RENGETEG ZENETANÁRRÁ VAN SZÜKSÉGÜNK” Beszélgetés Nagy István karnaggyal

Ennek a befelé élő, a politikához is a zenén keresztül közelítő, művészbbe oltott pedagógusnak jutott intézményteremtő nemzedékéből a feladat, hogy a zenész- és énektanárképző főiskola egyik megalapítója legyen Kolozsváron.

– Az ország leghíresebb zeneiskolája a háború előtt a marosvásárhelyi konzervatórium volt, amit a város tartott fenn. Metz Albert szervezte meg, aki Budapestről jött le, amikor Bernády volt a polgármester. Kiváló pedagógus, szervező és muzsikus volt Metz Albert. Ott tanított továbbá Erkel Sarolta, a nagy Erkel unokája, aki név volt és nagyszerű zongoratanárnő, Chován Richárd, aki a nagy Chován Kálmánnak volt testvére. Aztán lehozták Simor Jenőt, ő hegedűs volt, és kiment Amerikába, mielőtt én diákként odakerültem volna. Kiváló erők: Tonházy, a csellista (szintén Amerikába ment ki), Haják Károly, Kozma Géza, aki a berlini Hochschulén végzett Becker Hugónál, vagy pedig Maleczky Bianka, aki szintén híres énektanárnő. Az iskola a budapesti után a másodiknak számított, jobb volt a debreceninél is. Tanára volt László Árpád, a Dvořák-tanítvány zongorista, aki Enescuval játszott együtt. Olyan ragyogó volt ez a marosvásárhelyi zeneiskola, hogy Enescu egy alkalommal, amikor épp László Árpáddal lépett fel egy szonátaesten,

ben folyik a népnevelői munka. Örömmel kell megállapítanunk, hogy egyes dél-erdélyi szervezeteink igen tevékeny és dicséretre méltó munkát fejtenek ki ezen a téren.” A nemzetiségi státúttal elégedetlen kongresszus új nemzetiségi törvényt dolgoz ki (V. – júl. 1.) ● A székelyudvarhelyi kongresszuson elfogadott **törvénytervezetből a nemzetiségi jogok szabályozására:** „III feje-

írásba adta, hogy az itteniek diplomáit egyenértékűnek tekinti a bukaresti konzervatórium végzettjeinek diplomáival. Törvény is volt rá, tehát aki itt végbizonyítványt kapott, azt minden további nélkül elfogadták, akárcsak a bukarestit. Ennek alapján neveztek ki sok embert. Az iskola két híres növendéke: Drimba Ovid és Silvestri, a karmester. Mindkettő Párizsban tanult tovább.

– *Kolozsvárt is létezett, egy magán zeneiskola, látom, állandóan anyagi gondokkal küszködött. Erre lehetett-e építeni?*

– Akit lehetett, átvettünk, mert kellett a diploma... Igazgatója Kiss Béla, később Jagamas János lett. Átvettük a könyvtárát, kottatárát, hangszeranyagot megmaradt.

– *Minek köszönhető, hogy Ön került a főiskola élére?*

– Elmondom az előzményeket. A háború idejét itt létezett egy magyar zeneiskola, amelynek két igazgatója volt. Viski az első és a zeneszerző Farkas Ferenc a másik. Nem volt főiskola, nem volt joga diplomát kiadni (hasonlóan például a debrecenihez). Nos, megmaradt a régi tanári kar, de áthívtak néhányat Pestről is, így Szita Oszkárt és Budaházit. Már folyt a háború, amikor engem kineveztek Farkas Ferenc elmenetele után igazgatóvá. Előzőleg felhívtak Budapestre a miniszterhez. Azt mondtam Homán Bálint kultuszminiszternek, hogy semmi értelme nincs ennek a kolozsvári zeneiskolának így, mert nincs joga diplomát kiadni. Tehát hiába lett állami iskola, éppen annyit ér, mint az azelőtti városi magániskola. Én ezt nem vagyok hajlandó így vállalni, csak abban az esetben, ha olyan

● GYORSLAPOZÓ

zet: A közművelődés. II szakasz: Közoktatás. 36. §. A román állam a közoktatást, elemi-, közép- és felsőoktatást állami tanintézetek útján biztosítja mindazon itt élő nemzetiségek számára, melyek kellő számban jelentkező tanulót mutatnak fel, kivéve azokat a helységeket, amelyekben ezt a szükségletet az illető nemzetiségek által felállított iskolák kielégítik. A nem román nyelvű állami

tantárgyakból, ami nekünk fontos, mi diplomát is adhatunk, teszem azt középiskolai zenetanárit. Nem hegedűből, zongorából akarunk mi diplomát adni, mert a nagy tanárok Pesten élnek, de énektanárit, amire nekünk nagy szükségünk van, mivel abból nincs elég, azt mi adhassuk. A miniszter beleegyezett, ezek után neveztek ki engem. De a kinevezéssel együtt a behívót is megkaptam. Rögtön bementem az iskolába, és azt mondtam a titkárnak, Kissnek: „Kérlek szépen, vonulok be katonának, az intézet dolgait vezesd te tovább, téged bízlak meg, te vagy a teljhatalmú igazgató.” És bevonultam páncéltörő szakaszparancsnoknak, s kiküldtek a frontra.

Amikor a fogolytáborból kiszabadultam, Pestre utaztam, s ott ki-neveztek a zeneakadémiára tanárnak. Egyben kaptam egy zenetanári állást a Csalogány utcai tanítónőképzőben. Tehát egyszerre két állásom volt. Egy órát meg is tartottam a képzőben, félig romos állapotban volt, emlékszem még az osztályra is. Nos, akkor jött Balogh Edgárnak a levele, amelyben azt írta nekem: „Nagyon kérünk, azonnal gyere haza és vedd át az intézet igazgatását.”

Elmentem Kodályhoz és elmondtam, hogy itt a levél, hívnak haza. Kodályné, Emma mama, azt mondja nekem: „Most akar maga elmenni Budapestről, amikor mindenki idejön, és maga ráadásul ki is van nevezve?” „Igen, kérem, azt hiszem, hogy elmegyek.” Erre Kodály: „Nagy István tudja mit csinál.” (Igaz, hogy a feleségének volt igaza, de mindegy!) A feleségem sírt. Hadd tegyem hozzá, hogy találkoztam azelőtt Vaszi Viktorral a zeneakadémia foy-

iskolákban és a román nyelvű állami iskolák nem román nyelvű tagozatain a tanári és a tanítói állásokra elsősorban az illető nemzetiséghez tartozók alkalmazandók. 37. §. Nem román nyelvű állami iskolákban és román anyanyelvű állami iskolák nem román nyelvű tagozatain, úgyszintén az illető nemzetiségek felekezeti iskoláiban tartott vizsgálatokon, ideértve az érettségi vizsgát is, a ta-

erében. Tudni kell, hogy Budapesten a legjobb énekkar az övé volt. Azt mondja: „Uram, várják! Én megyek Szegedre operaigazgatónak, s azt ígértem nekik, hogy ön lesz a karnagya az énekkarnak.” Fizetett állás! Három ilyen állásom lett volna! És egy villa. A tanítóképzőben egy tanárnő rajtunk mint hontalanokon segíteni akart, volt egy gyönyörű ikervillája a Rózsadombon (fák a kertben), és felajánlotta nekünk, hogy az egyik felében ellakhatunk. Romos ugyan egy kicsit, mert belőttek, a parkett fel van puffadva, de a félkör alakú hatalmas nagyszobát rövid idő alatt rendbe lehetett volna hozni, az ablakokat beüvegezni, és a többi szobát is sorra rendbe hozni. Azt mondta: „Addig laknak itt, ameddig akarnak, de rendbe teszik a lakást, ingyen és bérmentve.” Ekkor jöttem én haza. A feleségem azt mondta: nézzük meg legalább. „Te – azt mondja –, csak filmen láttam ilyet!” Végig sírt. „Ezt hagyjuk itt?” Mondom: „Igen.”

Hazajöttem, hogy kiszüljön: egy szó nem igaz az egészből. Nem volt még sehol a főiskola, azután kezdődött a szervezés. Vissza mentem a tanítóképzőbe, nem volt lakásom, abba mások beköltöztek, úgyhogy szegény Mihályfi Irén énektanárnő adott ki nekem egy szobát. Folyt a szervezés, közben felmentem Pestre a feleségemért, és hazahoztam őket egy megrepedt falú épületbe. Így kezdődött. Én azt hittem, ha igazgatónak hívnak haza, minden el van intézve már. Szó se volt róla! A tanítóképzőben tanítottam hát, ahol Felszeghy Ödön volt az igazgató.

● GYORSLAPOZÓ

nulókat azon a nyelven kell vizsgáztatni, amelyen ők az illető tantárgyakat tanulták. 38. §. Minden közösségben, illetőleg megyében az állami tanintézetek helyiségeinek és felszerelésének annyi százaléka biztosítandó a nem román tannyelvű állami iskolák számára, ahány százaléka az illető terület lakosságának az érdekelt nemzetiséghez tartozik. 39. §. A nemzetiségek közoktatási ügyei-

– *De ez nem kitolás volt a Balogh Edgár részéről, ő tényleg azt akarhatta, hogy...*

– Akarta, akarta! De nem volt igaz! Nem volt meg. És hátha nem kaptuk volna meg? Megvan a levele. Edgár mindig a fellegekben járt... Suciú Camilnál voltunk egyszer bent, amikor a következő figura történt. Ülünk és cigarettázunk, egyszer csak felém fordul és azt mondja: „Most meglesz a zeneművészeti és színművészeti iskola, utána pedig megcsináljuk a magyar tengerészeti akadémiát.” Ránézek: „Te ezt komolyan mondd?” „Hát miért ne? Annyi székely fiú van, akivel nincs mit csinálni. Azok majd elvégzik és tengerészek lesznek.” Csak néztem. Hogy képzelem, hogy a székely fiúk a tengerészeti akadémiára mennek? Voltak neki ilyen ötletei. Én is a fellegekben járok, mert muzsikus vagyok, de azért sokkal reálisabban gondolkodom.

– *Az igazgatói beosztás nem vonzotta?*

– Megmondom őszintén: sem akkor, sem később, amikor erőszakkal tettek meg igazgatónak. Kézzel-lábbal tiltakoztam. Én igazgató az életben sose akartam lenni. Egyszer igen. Amikor itt a tanítóképzőben tanítottam, és láttam azt, hogy a zenei ügyek nem mennek úgy, ahogyan kellene. És arra gondoltam, hogy cselekvési lehetőségem lesz. Egy képzői zenetanár nem szólhat bele a város zenei életébe, de egy zeneiskolai igazgató, az irányíthatja, annak több szava van. Akkor mondtam, ha én lennék a zenekonzervatórium igazgatója, azt vállalnám, mert tudnék olyasmit csinálni, amit

ben a végrehajtó hatalmat a nemzetnevelésügyi minisztérium külön nemzetiségi ügyosztály útján gyakorolja, a nemzetiségi iskolák felügyeletére és ellenőrzésére létesített főigazgatóságok és tanfelügyelőségeken keresztül. Az ügyosztály élén alminiszter áll, aki mindig az ország szám szerint legnagyobb nemzetiségének tagja. Az ügyosztály vezetésére megfelelő hely biztosítandó a nem

fontosnak tartok. Az azelőtti igazgató zeneszerző volt, nem ismerte Erdélyt, én pedig ismertem az összes dalárdákat, zeneiskolákat, tanárokat, és tudtam, mit kell itt tenni. Ha igazgató lennék, gondoltam, karnagyképző tanfolyamot tudnék indítani, zenészeim lennének, akiket ide-oda küldhetnék. Vagy ahogy a minisztériumban mondtam később a miniszternek magának: én el tudom képzelni, hogy a bukaresti egyetemen magyar nyelvszakos tanárokat képezzenek, de magyar zenészeket és középiskolai tanárokat román zeneiskolában nem lehet képezni. Ezért van szükség rá. Nem azért, hogy mi hegedűt tanítsunk és zongorát, az mellékes, de amiért ezt a magyar zeneművészeti iskolát létesíteni kell, az az, hogy rengeteg magyar zenetanárra van szükségünk, nálunk pedig kántorok tanítják a zenét. Namost, ha én nevelem a zenetanárokat, az egészen másvalami lesz. Akkor a tanítóképzőben is zenetanárok fogják a tanítókat nevelni. Szerintem ma is az a legfontosabb, hogy olyan tanítóink legyenek, mint az én ifjúkoromban. Azoknak komoly zenei felkészültségük volt, csak a jó hallásúakat vették fel, és a négy év alatt megtanultak énekkart szervezni. Ahol jó a tanító, ott van zenei élet is.

Amikor ezt átgondoltam, találkoztam Budapesten Bartha Dénessel, aki megértett engem, és támogatta a karnagyképzésre vonatkozó elképzelésemet. Behívtak a minisztériumba, és megbíztak a tanfolyam megszervezésével. Amikor közölték az összeget, megdöbentem, akkora volt. Azzal sok mindent lehetett csinálni. Kértem

● GYORSLAPOZÓ

román anyanyelvű többi nemzetiségeknek is. A nemzetnevelésügyi minisztérium nemzetiségi ügyosztálya a jelen törvény kihirdetésétől számított egy hónapon belül állítandó fel. 40. §. A művészetügyi minisztériumban hasonlóképpen külön nemzetiségi ügyosztály létesítendő, amely a nemzetiségek művészeti ügyeit ezek részére létesített vezér-felügyelőségek közreműködésével irányít-

24 óra gondolkodási időt, és a minisztériumból egyenesen Kodályhoz mentem. Azt mondtam neki, hogy ezt a sok pénzt sokkal jobban fel lehetne használni másvalamire. Az én elképzelésem az – helyesli-e a tanár úr? – hogy egy néhány karvezetőt, tanárt megbízunk azzal, járja végig ezeket az énekkarokat, egy-két próbára üljön be, hallgassa végig, mit csinál a karvezető, és után adjon utasításokat, tanácsokat, mutassa meg, mit kell csinálni. Mert a helyszínen sokkal többet el lehet érni, mint egy tanfolyamon, és kevesebbe is kerül. Erre Kodály gúnyosan mosolygott, és a következőket felelte: „Ezt nem maga találta ki, mi már rég gondoltunk erre, de a dolog megbukott, mert a karvezetők hiú emberek, nem tűrik el, hogy valaki más felálljon az énekkaruk elé és többet tudjon, mint ők. Van is valami igazuk, mert ha egy jó karvezető után feláll újból a gyenge, annak a tekintélye csorbát szenved. Úgyhogy nem tanácsolom, hogy megcsinálja, nem megy.”

– *Visszatérve a 45-ös évhez: egy nagyszabású zenepedagógiai munka vette volna kezdetét épp e célok szellemében, ugye?*

– Az. Én azért jöttem haza, mert azt gondoltam, én itt többet tudok csinálni, mint ha Pesten tanítok karvezetést, amire kineveztek. A Csalogány utcai képzőben is volt olyan zenetanár, mint én, ott rám nem volt olyan nagy szükség. Valamit sikerült ebből megcsinálnunk. Megmondom őszintén, most, hogy vége van mindennek, engem az vigasztal, hogy van egy pár lelkes tanítványom – Birtalan

ja és ellenőrzi.” (V. – júl. 8.) ● Nyilvánosságra hozták a Romániával kötendő **békeszerződés tervezetét** (V. – júl. 31.) ● *Ezen haldéktalanul változtatni kell!* Nagy István heves hangú reakciója az érettségizők körében a Móricz-kollégisták által végzett felmérésre. „(...) vajon érettnek nyilváníthatók-e valóban azok a most érettségizett ifjak, akik említett szociográfiai felvétel adatai szerint az

Jóska és mások, most neveket ne említsünk – akik abban a szellemben csinálják, mint én is annak idején...

– *Milyen viszonyban volt a színi és a zenei tagozat egymással?*

– Az nagyon egyszerű volt. Amikor beindult az év, azt mondtam Poór Lilinek: „Kérlek szépen, én nem értek a színihez, soha nem fogok a ti dolgokba beleszólni. Arra kérlek titeket, hogy intézzétek az ügyeket a legjobb belátásotok szerint.” Kőműves Nagy Lajossal, ő volt az agilisebb, ketten tárgyalták meg a dolgokat. Én, ha lehívtak, udvariasságból lementem, de hogy ellenőrizzem őket, arra nem voltam hajlandó. Szabó Lajos intézte az adminisztratív dolgokat, és nagyon jól csinálta.

– *Mennyire volt színvonalas a zenei tagozat?*

– Kérem szépen, a román főiskola egyik jeles, kiváló tanára egy séta alkalmával azt mondta nekem: „Tudod, a magyar konzervatórium színvonala sokkal magasabb, mint a mienk.” Erre én azt feleltem: „Kérlek, én nem színvonalra megyek, én nem versenyzem veletek, nekünk nem ez a célunk. Nálatok is vannak kiváló tanárok, te például sokkal jobb vagy, mint aki nálunk ugyanezt tanítja.” Tényleg az volt...

– *A főiskolát sokan dicsérték. De hogyan lehetett mégis összeegyeztetni a két célt: a művészi színvonal tartását azzal, hogy első-sorban nem hangszereseket akartak nevelni?*

– Nem kérem, a tanárképzés a jogcím volt! De olyan főiskolát el sem lehet képzelni, amely csak középiskolai zenetanárokat neveljen. A konzervatórium azt jelentette, hogy azon énekszak van, zon-

● GYORSLAPOZÓ

elmúlt két év alatt még annyit sem sajátítottak el társadalmunk szerkezetéről világosan, hogy a parasztság egységes osztálynak tekinthető-e vagy sem, vagy hogy a munkásságban van-e osztályrétgazdóság vagy sem. (...) Az a tanulói fűzés, amelyre még ma is Széchenyi gyakorol aránylag nagy hatást, az még 1848 március 15-ig sem juthatott el – hogy érhetett volna el a magyar jelenig? A

gora, a többi hangszer, kamarazene és zenekari gyakorlat. Valamivel kisebb volt nálunk a létszám, de egyébként nem különbözött intézetünk a többi négytől (Bukarest, Kolozsvár, Iași, Temesvár). Én például azért mondtam le a hegedűről, hogy kinevezhessük Márkus Albertet hegedűtanárnak. Itt van Oláh Tibornak a dolgozata, abból látom, hogy népdalt diktáltam nekik, mert azt ők nem tanulták, és én kijelentettem, szükség van rá. Arra szántunk sok órát, hogy én valamit feltettem, és azt ők lekottázták. Egy rakás ilyesmi került a kezembe most, hogy rendeztem az iratokat. A Benkő Andrásé, a Zoltán Aladaré, az Oláh Tiboré.

– *Kik kerültek ki még innen?*

– Ó, az nem tudnám elmondani. Két évig állott fenn, később a Magyar Művészeti Intézet része lett, aztán egyesült a román és a magyar.

– *A tehetségkutatás hogyan folyt?*

– Akik a felvételin megfeleleltek, azokat felvettük. Működött zeneiskola Brassóban, Vásárhelyt és másfele is.

– *Olvastam a korabeli sajtóban, hogy a tehetségkutatás „demokratikusabb” módozatait is szorgalmazták a politikusok. Népi ösztéhségek megmentése, végzettségtől független beiratkozás lehetősége stb.*

– Engem osztottak be ilyen bizottságba. De nem a magyar főiskola megalakulásakor történt, akkor volt növendékünk elég, hanem később. Valami hatóság rendeletére fel kellett a népi tehetségeket kutatni a gyárakban és falvakon. Én voltam a zenei tag, volt egy táncos,

filozófusok közül a legnagyobb hatást Rousseau, a magyar regényírók közül pedig Szabó Dezső tették, mi jelent ez? Vissza a természethez! – tanítja az említett filozófus; vissza a faluba – hirdeti a szóban lévő regényíró. Ezek készítetik lelkesedésre, mozgásra most érettségizett ifjúságunkat? (...) A tanulmányozott diákok politikai tájékozatlansága egyenesen meghökkentő. Néhányunk-

egy festő, összesen öten. Bejártuk az egész Székelyföldet, a néptanácsok összeszedték a tehetséges 5–6 éves gyerekeket, s aki olyan volt, azt mi a marosvásárhelyi zeneiskolába irányítottuk. A hiba az volt, hogy abban az időben került be a konzervatóriumba sok tehetségtelen munkáslány, akiket mások vettek fel, mert más bizottság is volt. Behozta, és egy év múlva ugyanaz, aki felvette, mondta, hogy ki kell tenni. A szerencsétleneket tönkretették. Ezt a marhaságot nem lett volna szabad megcsinálni. Kiemelek egy szövőlányt a szép hangjáért, és itt kisül egy év után, hogy nem felel meg. A hang ugyanis nem elég, oda egyéb is kell. Visszaküldték szegényt a termelésbe, de tönkretették, mert nagy ambíciók ébredtek benne, azt remélte, másképp fog élni. És akkor kidobják! Szóval nagy-nagy hiba volt. Úgyhogy amikor kiszálltunk, én alaposan megnéztem, kiről van szó. Emlékszem, Gyergyószentmiklóson behoztak vagy 6–7 kölyket, de csak egy kis cigánylánnyal volt érdemes foglalkozni. Páka Magda, 6 éves, értelmes kis szeme volt neki. „Na, mit tudsz? Énekelj!” Rájövek, ahogy énekel, hogy nagyszerű hallása van neki. „Hát a kottát ismered-e?” „Igen.” (Írni-olvasni nem tudott.) Gyorsan előveszek egy papírt, megvonalazom, mondom: „Én énekelek, te írd le!” Különböző dallamokat énekeltem, nézem – hát írja! Hű, a csodáját, az akadémián sok olyan növendék van, aki ezt nem tudná megcsinálni. Ez a gyerek tehetséges! Az apja cigány volt, és tőle tanulta a gyerek. El is küldték Marosvásárhelyre, zongorát tanult, abszolút hallása volt, és olyan memóriája, hogy! Én Budapesten csodagyerekeket ismertem meg, de

● GYORSLAPOZÓ

nak e lap írói közül alkalmunk volt az elmúlt héten személyesen is találkozni a Móricz Zsigmond Kollégiumban vagy 50 olyan diákkal, akiknek az adatai bekerültek a szóban forgó szociográfiai felvételbe. Ez a találkozó némileg korrigálta a fent említett adatokat. Kiderült, hogy egyesek eljutottak már Móricz Zsigmond, József Attila és Lukács György irodalomszemléletéig, sőt Sztálin köny-

ilyent ott sem láttam. A következőket csinálta: a középiskolában már mint nagyobb osztályos diák kísérte zongorán a hegedűs növendékeket. Én mint főiskolai tanár oda átjártam hegedűt és kamarazenét tanítani, mert megkértek. Páka Magda Őifut kísérte. (Világhírű muzsikus lehetett volna, de szép fiú volt és a nők tönkretették.) Kértem tőle, játszotta-e már azt a darabot. Azt feleli, hogy nem. Na, mondom, van itt 2–3 húzás, nézze jól meg. Miután eljátszották, adtam egy pár utasítást. Magda megint kíséri, de nem a kottát nézi, hanem a hegedűst! Micsoda memóriája volt! Másodszor is ugyanúgy játszotta el! Utóbb az akadémiára került, és a koncertmester vette feleségül, két gyerekük van. Nekem kísérőm volt a zeneakadémián, amíg hegedűt tanítottam. Egyszer összetalálkoztam egy vasárnap Major Ferencsel, a dékánnal a Dima konzervatórium közelében. Hívott, hogy menjünk be, a diákok gyakorolnak, hallgassuk meg őket. Az egyik teremben pont Magda gyakorol. Rögtön feláll, mondom, üljön csak vissza. Kinyitom egy helyt, kérdem, ezt a szonátát játszotta-e már. Majort akartam meglepni, hogy milyen mutatvány lesz itt mindjárt. „Igen!” Tovább lapozok, még arra is emlékszem, hogy jobb oldalon, a harmadik sorban kezdődött a lassú tétel. „Ezt?” Előbb jól megnézte: „Ezt még nem.” „Játssza el nekünk!”

Lejátssza az oldalt, leállítom. „Magda, amit eljátszott, el tudná-e ismételni kívülről?” Gondolkozik egy kicsit, nem számított, ugye, rá. „Megpróbálom.” Elvettem a kottát, Majorral megálltunk a háta mögött – és eljátszotta hibátlanul! Én ilyent még nem láttam!

veilig is. Viszont világnézeti és politikai kérdésekben oly meghökkenítő kérdéseket adtak fel, mintha demokrata újságot sohasem olvastak volna. Egyesek jóhiszeműen még ma is azt feszegetik, hogy ha a SZU nem imperialista állam, miért támadta meg annak idején azt a szegény Finnországot? A Móricz Zsigmond Kollégium évváró jelentéséből az is kitűnik, hogy sok idén érettségizett

Dohnányinak volt még ilyen zenei memóriája. Elolvasott egy művet, és utána fogadásból eljátszotta. Egyik tanárom mesélte, hogy egy vadonatúj zongoraművet játszott egyszer így el.

– *Olvastam a lapokban, Tárcza Bertalan megbízást kapott, hogy feltámassza a Dalosszövetséget. Meg is tette, de később Kodály- és Bartók-ellenes kijelentéseket tett, s emiatt lemondatták, megbízva Önt azzal, hogy átszervezze a szövetséget.*

– Jött egyszer Balogh Edgár a konzervatóriumba, hogy a Dalosszövetség Bartók Béla nevét veszi fel, és az új szövetségnek én leszek az elnöke. Én azt feleltem: „Látod, mi van itt? Reggel hatkor jövök be és este tízkor megyek haza, én nem tudok még egyebet is vállalni. Keressetek egy másik embert, mert ezt komolyan kell csinálni.” Azt feleli: „Adunk melléd egy titkárt, Kostyák Imrét, az szervez majd, de te is kellesz.” Hiába tiltakoztam. Talán tényleg lehetett volna valamire jutni, ha egy jó elnököt kapnak. De megéreztem, nem lesz hosszú életű a szövetség, és nem akartam, hogy pont az én időmben szűnjön meg.

– *Nem volt túl provinciális ez a szervezet?*

– Nem, kérem. Az egyetlen hiba az volt, hogy Tárcza Bertalan, bár nagyon jól szervezett és lelkesen dolgozott, zeneszerzőnek képzelte magát, és kórusműveket írt. Ez ugyanaz, amit Kodály a kórusvezetők hiúságáról mondott... Mindenik azt hiszi, hogy az ő művét elő kell adni, mert az érték. Ő főtitkára volt a Dalosszövetségnek, és azért tartották a bartóki és kodályi zene ellenfelének, mert egy

● GYORSLAPOZÓ

diák szanaszét a nagyvilágba készül kivándorolni, mert itt kilátástalannak érzi a magyar nép jövőjét. Miket hallhattak, miféle suttogások befolyása alatt élhettek ezek az ifjak az elmúlt két esztendőben, hogy ilyen elhatározásokra érlelődtek?” Nagy István arra a következtetésre jut, hogy túlon túl rábízták az ifjúságot önmagára, s az ifjúsági szervezet nem elég hatékony (U. – aug. 17.) ● Az

alkalommal egy karnagyképző tanfolyamon azt mondta: háromféle stílus van, nevezetesen a klasszikus, a romantikus – ott sorolta a nevekét – és – ráült a billentyűkre! – a „szertelen stílus, mégpedig Bartók és Kodály”. Természetesen közönség előtt. Hát ez szégyen!... No, de komoly, képzett zenészek sem mind értették Bartókot és Kodályt. Neki azt hiszem tanítói végzettsége volt. De szervezni jól szervezett, ami az övé, az az övé. A baj az volt, hogy saját műveit kötelező kórusművekként adatta elő, és nem akart tudomást szerezni arról, hogy a magyar zeneszerzők egy egészen új világot teremtettek, egy európai színvonalút, az övé pedig egy olyan liedertafel-stílus volt, aminek semmi köze nincs a népdalhoz. Semmi! Ráadásul, ha valaki egy Kodály-művet énekelt, képesek voltak lepontozni. Később Kostyák vette át, és nagyon jól csinálta. Jött és referált. Tanácsot, azt adtam.

– *A továbbiakban mi lett a főiskolával?*

– 1948-ban összeolvasztották a román képzőművészetit a konzervatóriummal, és lett belőlük a Román Művészeti Intézet. Akkoriban szervezték meg a Magyar Művészeti Intézetet, de úgy, hogy a színit átvitték Marosvásárhelyre. Az előbbi rektora Kovács Zoltán lett, a zenei tagozatot én vezettem, a címre nem emlékszem, mondjuk kvázi igazgató voltam. Talán egy évig. Miután ez megtörtént, azt mondtam, egy darabig fog menni, de úgysem marad így, vissza fogják állítani a képzőművészeti önállóságot, mert az egészen más tészta. Külön zeneit és külön színművészetit kell felállítani. Persze, nekem lett igazam.

MNSZ nagyszabású akciót indított a moldvai csángók felkarolására. Cziko Nándor egy Móricz-kollégista (Antal Árpád) kíséretében nyolc Bákó megyei csángó falut keresett fel, s úgy találta, hogy az ottani papok „valóságos janicsárok” (V. – szept. 2.) ● Felszeghy Ödön, az Országos Tanügyi Bizottság elnökének vezetésével küldöttség tárgyal Bukarestben a leendő almérnöki intézetről

– Ön a 70-es évek végén ment nyugdíjba. Elmondaná, mi maradt meg a valamikori zenei főiskolából?

– Voltak még magyar tanárok a Dimán¹, azóta jórészt nyugdíjba mentek. A román rektor mellett a prorektor vagy egy dékán magyar volt. De a magyar tanárok és növendékek száma egyre fogyott, állandóan korlátozták a felvételi keretszámokat, megszábták, hány lehet a román és hány a magyar. Aztán én karvezetésről kamarazene-nére váltottam át, én magam kértem. Később nem volt hegedűtanár, Toduța rektor megkért, tanítsak hegedűt, mert tulajdonképpen az a végzettségem. Nem szívesen vállaltam, de szükség volt rá, megtettem. Tíz év után mentem nyugdíjba.

– *Hogyan vélekedik a magyar zenész- és énektanár utánpótlásról?*

– Tudja, a románoké sincs megoldva...

Kolozsvár, 1981.

JEGYZET

1. A Magyar Zene- és Színművészeti Főiskola 1946 és 1948 között állott fenn, a tanügyi reform mindkét kart a Magyar Művészeti Intézetbe olvasztotta be. Utóbbin a Zeneművészeti kar dékánja Nagy István, a tanulmányi igazgató Márkos Albert volt. A Gheorghe Dima Zeneművészeti Főiskola 1950-ben alakult román és magyar tannyelvű intézetté.

● GYORSLAPOZÓ

és mezőgazdasági főiskoláról. (*V. – szept. 23.*) Új jelszó a címben: *Az új tankönyv új embert nevel* – írta Balogh Edgár (*V. – szept. 27.*) ● Közoktatásügyi államtitkárrá nevezték ki dr. Felszeghy Ödönt – közli a Hivatalos Lap okt. 9-i száma. ● November 18-ra tűzték ki az országos választásokat (*V. – okt. 18.*) ● Groza Péter miniszterelnök magyar nyelvű marosvásárhelyi beszédében beje-